

קולנוע

אנשים

אב מדריך והשראה

האמן, לדעתי, הוא כמו דייג. הוא אינו בורא את הדגים, לכל היותר הוא שולח אותם מן המים. דיברי במאי ה"קולנוע הצרפתי ז'ן רנואר, שהלך לעולו" מו בשבוע שעבר, בשנה ה-85 לחייו. רנואר היה אחד מהיוצרים הגדולים ביותר שידע הקולנוע, ואחד מהמעטים מאד שזכו להערכה מכל הכיוונים ובעי קר מחבריו למקצוע. אנשים שונים ב"אופיים, במיזגם ובסיגנונם, כמו אורסון וולס, אנטוניוניו או בוניואל רושמים אותו בין היוצרים הקרובים ביותר לליבם. כש"הגל החדש קם בצרפת כדי לאטאט את הקולנוע של הזקנים" הוא ראה ברנואר אב, מדריך והשראה רוחנית. הקאריירה שלו התחילה כימי הסרט האילם, זכתה בפריחה בלתי רגילה בצרפת של שנות השלושים, עברה שינוי גוון, אך לא מש"מעות. בשנות גלותו בהוליווד, במלחמת העולם השנייה, והגיעה לבשלות מפלאה משחזר ועשה את סרטיו האחרונים בצר"פת. את השנים האחרונות בילה שוב ב"קליפורניה, בבית רחב ידיים, מלא וגדוש בציורי אביו המפורסם, הצייר אוגוסט רנואר, כשהוא מקדיש את מרבית זמנו לכתיבה, שממנה ראו אור ספרים על אביו, על חיי היצירה שלו עצמו, ורומנים שהתפרסמו בשנים האחרונות, ומסתבר שעוד שניים נמצאים בתהליך של פירסום. מעט מזמנו הקדיש רנואר להוראה, אם כי תמיד סבר ש"אי אפשר ללמד קול" נוע. הישוער הטוב ביותר הוא צפיה בסרטים.

איש השמאל. רנואר נודע כל חייו כאיש השמאל. בשנות השלושים אף ביים סרט בשם החיים שייכים לנו, שהיה סרט תעמולה למפלגה הקומוניסטית בצרפת. שעה שייחד את הדיבור על אחת מתוכי ניותיו האחרונות (שלא התגשמה), הוא הגדיר את סרטיו כמרירות, "אבל לא" דווקא מרירות גדולה, זה יכול להיות מהפכה בכוס מים, מעין הרגשה של הדמויות שאינן מוכנות לסבול יותר את המצב כמו שהוא. והן מתקוממות נגדו." תיאור זה יכול להתאים לרבים מסר

במאי ז'אן רנואר
מיסמכים אנושיים אמיתיים

טיו של רנואר: המרידה של הקבצן הר משובב שמסרב להפוך בורגני מרובע בבדי נצל מן המים, שהיה שיר הלל להיפוס, 30 שנה לפני שהופיעו; עמיד תו של מורה פרובינציאלי קטן מול הקיר רות הנאצים בארץ זו, שלי היא, שנעשה באמריקה, כומן המלחמה; התקוממות של אומה שלמה, במהפכה הצרפתית, שאותה החייה בלה מארטייז.

בעיקבות הנודרגות

פאול ומילס: הגיבור תמיד מצליח

האמינות יותר מדי, מצד שני. הכוונה לאותו הרגע שבו הגיבור נתלה על אחד ממחוגי הביג'ון כדי למנוע שואה עולמית. צופה מנוסה יודע שאין צורך לדאוג. בסרטים כאלה הגיבור תמיד מצליח במשימתו. איכות הצילומים גבוהה, הנופים ותיכונן התפאורות מצביעים על שפע האמצעים שעמדו לרשות עושי הסרט, וצוות שחקנים גדול, הכולל בין השאר אנשים כמו ג'ון מילס, דייוויד ורנר, אריק פורטר ותימותי וסט (אדוארד השבעי בטלוויזיה) מגלמים את תפקידיהם כמי שלמדו אותם כבר בעל-פה בסרטים קודמים. רוברט פאוול, בתפקיד הראשי, נהנה, כנראה, מן העובדה שניתן לו שוב להיות נירדף על לא עוול בכפו. הצופים שמתגעגעים אל בדותת ריגול מן הסוג הישן והפשוט, העשויה לפי כל החוקים, יבואו על סיפוקם.

הצעד ה-39 (אורלי, תל-אביב, אנגליה) — ההטעיה בשם הסרט צריכה לבלבל את הצופה ולהש" כח ממנו, כנראה, שזו הפעם השלישית שסיפור זה מגיע אל המסכים. אלא שבשתי הפעמים הקודמות, הוא נשא את שמו המקורי של הספר שעליו הוא מבוסס — 39 המדרגות של ג'ון באקן — ואילו הפעם, בצורה סתמית, המירו את המדרגות בצעדים, למרות שאין לכך כל נגיעה לסיפור. מי שראה על המסך הקטן את אחת משתי הגיטרות הקודמות (שתיהן שודרו), ובמיוחד את העיבוד הקלאסי הראשון של אלפרד היצ'קוק, ודאי זוכר באיזו צורה מתוח"כמת אולץ אדם רגיל ופשוט להסתבך בפרשת ריגול מיס"ט נורית, ועד כמה אירועים שיגרתיים לחלוטין לבשו צורה מאיימת רק מיסטריוזי. כל מה שהוא רוצה לספר מונח על על המסך בהתאם לפסיכולוגיה של הצופה באולם.

מי שרצה, האחראי לגירסת 1978, אינו מוטרד מקטנות שכאלה. בידיו סיפור ריגול על ניסיון התנקשות בחיי ראש ממשלת יוון העומד לבקר בפרלמנט הבריטי, ה"נקשות שמטרתה לגרום להצתת מלחמת העולם השנייה. הוא מספר את הסיפור בצורה מסודרת, מאורגנת, יעילה וחסרת כל מיסטריוזי. כל מה שהוא רוצה לספר מונח על המסך והצופה מתבקש לבלוע את הדיישה בשלמותה, ללא כל צורך להפעיל את דמיונו או להשתתף בפועל ביצירת תחושת המתח.

כתוצאה מכך, מאבדת העלילה את הציביון המיוחד שהיה לה אצל היצ'קוק, והופכת פרשת מירדף שיגרתיית של מרגלים זרים, אחר אדם שהם חושדים כי יוכל להסי"גירם לידו החוק. המירדף מתחיל בלונדון, מגיע עד לצפון סקוטלנד ומסתיים שוב בלונדון. הסצנה היתה ודאי הרבה יותר מותחת אילולא הזכירה את אחת ההצחקות המשוכ"ללות ביותר של הארולד לויז, מצד אחד, ומתחה את חבל

נוטב לפנות לספרייה

פק — מקארתור: הצופה יישאר רעב

פשוט להאמין לאותן דמויות שמתפעלות מתבוננתו של הגנרל. גם חייו הפרטיים אינם זוכים בטיפול יסודי יותר, ולמען האמת, הרגעים היחידים בסרט שמעוררים את החשק לדעת עליו יותר, הם אותם שבהם הוא מחזיר את יפן מעמדה של אומה מובסת לעמדה של מעצמה כלכלית. אבל גם כאן יישאר הצופה רעב למידע ויצטרך לפנות אל הספרים. לכן, גם אם מחירו של ספר על חייו של מקארתור גבוה יותר מזה של שני כרטיסי קולנוע, אין ספק שבמיקרה זה ישרת הספר טוב יותר את המתעניין בחייו ופועלו של הגנרל.

מקארתור (חו, תל-אביב, אר"צות-הברית) — קשה לדעת אם אותן 20 דקות שנשרו מן הסרט הזה, עד שהגיע לבדי ישראל, הם שהיו מסוגלים להצילו או שמא רק חסכו טירחה ומעמסה מיותרת מן הצופים. הסרט, שרוצה לעשות לגנרל דאגלס מקארתור אותו השרות שעשה פרנקלין שאפנר לגנרל פאטון, הוא אוסף חסר חיים של סצנות שונות, מפיקי חיים שונים של הגנרל המפורסם, סצנות שאינן מתחברות יחד כדי להעניק דמות תלת ממדית של הגנרל ואף לא כדי לתאר בצורה משיבעת רצון את עוללותיה.

אפשר לומר על מקארתור כמעט כל דבר שבעולם, ולמען האמת הכל כבר נאמר, החל בשונאיו שראו בו שחצן חולני, מיליטריסט מסוכן ואחד מניצני המאשיוס האמרי"קאי, וכלה באלה שרואים בו עד היום את אחד הגאו"נים האמיתיים בדורנו, בשטח האסטרטגיה הצבאית. הסרט אינו מסוגל להתמודד עם אף אחד מן המישו"רים הללו. הוא אומנם רומז שלדמות היו צדדים אפלים וצדדים זוהרים, אולם מרוב רצון שלא נזקוט עמדה, קשה להבין מה ברצונו לומר. הקטעים הנבחרים מתולדותיו של הגנרל חסרים רצף עלילתי וגם רצף פסיכולוגי, ומי שאינו מצויד בידע היסטורי מעמיק, לא יוכל להבין בצורה יסו"רית, למשל, מה פשר עימתותיו עם שני נשיאי ארצות-הברית, רוזבלט וטרומן.

אשר לצד המלחמתי, אותן סצנות קרב בסרט רומזות כי אכן הושקע כאן כסף רב, אבל מי שירצה להבין מהן, מה התנהל באותם הקרבות, יצטרך לפנות שוב לספר החיס"טוריה. אשר למהלכים האסטרטגיים הגאוניים שבהם דובר כה רבות, אין להם שום הסבר של ממש על המסך, צריך

שפורסם באחד מעיתוני הערב. רנואר נהג לומר: "את הטכניקה צריך ללמוד, ו"אחרי-כך לשכות. הבמאי אינו צריך לשרת את המצלמה, המצלמה חייבת לשרת אותו." מהרבה בחינות, יכול רנואר להיחשב גם היום, אלשי בעל רעיונות מתקדמים מדי למכונת הקולנוע. "אני שונא תיכ" נון מדוקדק מראש של כל פרט ופרט. הקולנוע הוא אוסף של מיקרים מצל"חים. ככל-שהם מתוכננים יותר, הם מרת"קים פחות. במלים אחרות: יחי סארטר והשקפתו כי הקיום קודם לתוכן. הטעות הגדולה של רבים עוד היום, היא להא" מין שאיכותו של יוצר נמדדת לפי כושרו להציא סיפורים. לדעתי, יוצר אמיתי (המשך בעמוד 52)

את הילתה המוצדקת כאחד הסרטים האנ"טימילחמתיים הגדולים ביותר בכל הזמ"נים. בסרט, שרבים רואים בו את יצירתו החשובה ביותר, חוקי המשחק, הוא מש"תמש במיסגרת של קומדיה בולוורדית על אדונים ומשרתים, כדי להראות עד כמה דומים כולם האחד לשני, מתחת למחלצו"ר תיהם.

מיקרים מוצלחים. חידושו של רנ"ואר בשפה הקולנועית רבים ומגוונים, החל בתנועות מצלמה נועזות, שבגינן נאלץ להתווכח עם בעלי האולפנים בהו"ליוד, דרך שימוש בהעמקת עומק השדה של המצלמה, עוד לפני וולס, וכלה בשי"מוש נסיוני ומרתק בצבע, בסרטים כמו הנהר או כרכרת הזהב, שאותם צילם קלוד רנואר, שהוא אחיינו, לא אחיו כפי

רנואר לא היה מעולם מיליטנט מוש"ב, וזאת משום שאהב תמיד את האדם יותר מאשר את האידיאולוגיה. אהבה האדם, ולו הניקלה והעלוב ביותר, היא התכונה הנעלה ביותר בסרטיו, המעניקה להם את רגישותם המופלאה ואת אמ"יתותם. גיבור החיה שבאדם הוא רוצח ואף על פי כן, אין ספק שהוא אנושי. אריך פון סטרוהיים, השחקן שבמשך שנים היה בקולנוע האמריקאי, "האיש ה"אתה אוהב לשנוא" קיבל את הממד הר"אנושי והמרגש ביותר בהאשליה הגדולה כשגילם את היונקר הגרמני שממונה על מחנה השבויים שבו נתונים טייסים צרפ"תים במלחמת-העולם הראשונה. כישרו"נו של רנואר להצביע על כך ש"דיד" ו"אויב" הן תוויות מזויפות. היקנה לסרט